بىر تال تور سىمىنىڭ نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇشتىكى كۈچى

(بېشى 1 ـ بەتتە)

سۆزلىشىۋاتقان شۇ پەيتتە، ئېلېكترونلۇق سودا مۇلازىمەت پونكىتىغا تام قوشنا بولغان ئېل قول ھۈنەر بۇيۇملىرى دېھقانلار كەسپىي ھەمكارلىق كوپېراتىپىنىڭ كوپېراتىپ ئەزاسى ھۆرگۈل سۇلتان كىرىپ كەلدى، ئۇ مەمەتسىيىتتىن يېقىندا كەشتە بۇيۇملىرىنى سۈرۈشتۈرۈپ سۆز قالدۇرغان تور دۇكىنى بارمۇ ـ يوق، دەپ سورىدى.

ھۆرگۈل مۇخبىرلارغا، كەنتتە نۇرغۇن كىشى كەشتە ئىشلىسىمۇ، لېكىن بۇرۇن پەقەت بازاردىلا ساتىدىغانلىقىنى، باھاسىنىڭ يۇقىرى ئەمەسلىكىنى ئېيتتى. «ئېلېكترونلۇق سودا سۇپىسى ئېچىلغاندىن كېيىن، بىزنىڭ مەھسۇلاتلىرىمىز بىردىنلا قارشى ئېلىنىشقا ئېرىشتى.» ھۆرگۈل مۇنداق دېدى: نۇرغۇن ئىستېمالچى تاۋباۋ دۇكىنىدا مەھسۇلاتلىرىمىزنى كۆردى، بىۋاسىتە سېتىۋالماي، بەلكى ئالاقىلىشىش ئۇسۇلىنى قالدۇرۇپ بىز بىلەن نۇسخىسى ھەم ئۆلچىمىنى سۆزلىشىپ كېلىشكەندىن كېيىن، ئاندىن سېتىۋالدى. «ھازىر، كەشتە ئىشلەشكە تايىنىپ ھەر يىلى 20 مىڭ يۈەنگە يېقىن پۇل تاپالايمەن، ھەمكارلىق كوپېراتىپىدىكى 12 نامرات ئائىلىنىڭ ھەممىسى كەشتە ئىشلەش ئارقىلىق نامراتلىقتىن قۇتۇلدى».

ئىنچىكە تور سىمى تاشقى دۇنيانى تۇتاشتۇرۇپ، قۇمۇشئېرىق كەنتىنىڭ مەھسۇلاتلىرىنى تېخىمۇ ياخشى بازارغا ئىگە قىلدى. شىنجاڭ يېزا ئىگىلىك پەنلەر ئاكادېمىيەسىنىڭ قۇمۇشئېرىق كەنتىدە تۇرۇشلۇق «ئەلرايىنى بىلىش، ئەلگە نەپ يەتكۈزۈش، ئەلنى مايىل قىلىش» خىزمەت ئەترىتىنىڭ ئەترەت باشلىقى ئابدۇقېيۇم قادىر مۇنداق تونۇشتۇردى: نۆۋەتتە، قۇمۇشئېرىق كەنتىدىكى تاۋباۋ دۇكىنى، ئۈندىدار دۇكىنىدا سېتىلىدىغان تاۋارلار شۇ جايدىكى مىللىي قول ھۈنەر بۇيۇملىرى، خاس يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرىدىن ئىبارەت ئىككى چوڭ تۈردىكى 47 مەھسۇلاتنى قاپلىدى. پەقەت ھەسەلدىن ئىبارەت بىر تۈردىلا، بىر 3200 كىلوگرام سېتىپ چىقىرىلىپ، 100 مىڭ يۈەنگە يېقىن كىرىم قىلىنىپ، 2017 ـ يىلىدىكىدىن بىر ھەسسىگە يېقىن ئاشتى.

قۇرۇش، جاپالىق بولسىمۇ ئەرزىيدۇ

ئېلېكترونلۇق سودا سۇپىسىنىڭ بارلىققا كېلىشى قۇمۇشئېرىق كەنتىدىكى ئاممىغا نامراتلىقتىن قۇتۇلۇشنىڭ يېڭى يولىنى تېپىپ بەردى، لېكىن ئۇنى قۇرۇش جەريانى، بولۇپمۇ تۇنجى قەدەمنى بېسىش قايتا ـ قايتا ئويلىنىش ۋە تەر ئاققۇزۇپ سىناق قىلىشنى باشتىن كەچۈرگەن.

2017 ـ يىلى كەنتتە تۇرۇش باشلانغاندىلا، 25 يىللىق ئاساسىي قاتلام خىزمەت تەجرىبىسىگە ئىگە ئالىم تىپىدىكى كادىر بولۇش سۈپىتى بىلەن، قۇمۇشئېرىق كەنتىدە تۇرۇشلۇق «ئەلرايىنى بىلىش، ئەلگە نەپ يەتكۈزۈش، ئەلنى مايىل قىلىش» خىزمەت ئەترىتىنىڭ ئەترەت باشلىقى، 1 ـ شۇجى شۇ لىن بۇ يەردە ئېلېكترونلۇق سودىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش ئويىغا كەلگەندى، «بۇ يەر ناھىيە بازىرىغا بىرقەدەر يېقىن، تۈرلۈك مەھسۇلاتلارنىڭ خاسلىقى روشەن، ئېلېكترونلۇق سودىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشنىڭ قاتناش ئاساسى ۋە مەھسۇلات ئاساسى بار».

بىراق، ناھىيە بازىرىغا يېقىن بولسىلا ھەم ساتىدىغان نەرسە بولسىلا كۇپايىلەنمەيدۇ، كۆپ قىسىم كەنت ئاھالىسى ئۈچۈن ئېيتقاندا، ئالاقە تورى يەنىلا يېڭى شەيئى، ئېلېكترونلۇق سودىنى قانداق باشلاش كېرەك؟

گەرچە ئىلگىرى ئېلېكترونلۇق سودىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش تەجرىبىسى بولمىسىمۇ، لېكىن خىزمەت ئەترىتى ۋە كەنت «ئىككى كومىتېت»ى يەنىلا كەسكىن ھەرىكەتكە كەلدى. كۆپ تەرەپنى ماسلاشتۇرۇش ئارقىلىق، كەنت 140 مىڭ يۈەندىن ئارتۇق مەبلەغ سېلىپ ئەمەلىي گەۋدە دۇكىنى، تىجارەت دۇكىنى، ئامبار، ئەشيا ئوبوروتى قاتارلىقلارنى بىر گەۋدە قىلىنغان مىللىي قول ھۈنەر بۇيۇملىرى كۆرگەزمە زالى قۇردى ھەم تۈزۈم تامغا ئېسىلغان، كېڭەشتە قائىدە ـ تۈزۈم بولغان، تەرتىپلىك مەشغۇلات قىلىنىدىغان يېزا ئېلېكترونلۇق سودا ئەمەلىي گەۋدە دۇكانلىرىنى يۈرۈشلەشتۈرۈپ قۇردى.

قاتتىق دېتال ئاساسىغا ئىگە بولغاندىن كېيىن، كېيىنكى قەدەمدە يەنە ئەڭ مۇھىم بىر قەدەم — پىششىپ يېتىلگەن تور دۇكىنى قۇرۇش ئىدى. بۇ ۋاقىتتا، گۇاڭدۇڭ يىنىك سانائەت كەسپىي تېخنىكا شۆيۈەنىنىڭ ياشلار قىزىل ئارزۇنى ئىشقا ئاشۇرۇش سەپىرى «قەشقەردە ئارزۇنى ئىشقا ئاشۇرۇش» ئېلېكترونلۇق سودا كوللېكتىپىدىكى ئوندىن ئارتۇق ئوقۇتقۇچى ـ ئوقۇغۇچى قۇمۇشئېرىق كەنتىگە كېلىپ، خىزمەت ئەترىتى بىلەن بىرلىشىپ «ئېلېكترونلۇق سودا ئارقىلىق نامراتلارنى يۆلەش، يېزا ئىگىلىكىنى گۈللەندۈرۈش» تۈرىنى قانات يايدۇردى. 2018 ـ يىلى 7 ـ ئايدا، بۇ ياش ھەم ئىجادچانلىققا باي كوللېكتىپنىڭ كېچە ـ كۈندۈز بوشاشماي تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى نەتىجىسىدە، قۇمۇشئېرىق كەنتى يېزا ئىگىلىك خاس مەھسۇلاتلىرى ۋە مىللىي قول ھۈنەر بۇيۇملىرى ئېلېكترونلۇق سودا سۇپىسى قۇرۇشنى ناھايىتى تېزلا تاماملىدى.

سۇپا قۇرۇلدى، مەسىلىمۇ تەڭ كۆرۈلدى: دۇكان بار بولدى، نېمە سېتىش كېرەك؟ قانداق سېتىش كېرەك؟ قايسى خىل تاۋارنى ئاساسلىق تاۋار قىلىش كېرەك؟

خىزمەت ئەترىتىنىڭ ماسلاشتۇرۇشى بىلەن، گۇاڭدۇڭ يىنىك سانائەت كەسپىي تېخنىكا شۆيۈەنىنىڭ ئوقۇتقۇچى ـ ئوقۇغۇچىلار كوللېكتىپى دېھقانلارنىڭ ئۆيلىرىگە كۆپ قېتىم بېرىپ زىيارەت قىلىپ، تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىپ، شۇ جايدىكى مىللىي قول ھۈنەر بۇيۇملىرى ۋە يېزا ئىگىلىك خاس مەھسۇلاتلىرىنىڭ تەپسىلىي ئەھۋالى ھەم ئەشيا ئوبوروتىنىڭ يۈرۈشلىشىش ئەھۋالىنى ئىگىلىدى. چوڭقۇر تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىش ئارقىلىق، كوللېكتىپ ئاخىر قۇمۇشئېرىق كەنتىدىكى يەرلىك ھەسەلنى ئېلېكترونلۇق سودىنىڭ تۇنجى ئاساسلىق مەھسۇلاتى قىلىشنى قارار قىلدى.

بىراق بازاردا ھەسەل مەھسۇلاتىنىڭ تۈرى ناھايىتى كۆپ، رىقابەت كەسكىن، يەرلىك ھەسەل قانداق قىلغاندا يېڭىپ چىقالايدۇ؟

نىشانلانغان تۈپتىن مەھسۇلاتنىڭ ئورنىنى بېكىتىشكىچە، ئېلان لايىھەسىدىن تەشۋىقات سىندىغىچە، 95 ـ يىللىرى تۇغۇلغان بۇ بىر توپ ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى پۈتۈن زېھنىنى سەرپ قىلدى: بىر ياخشى لايىھە ئىجاد قىلىش ئۈچۈن 20 نەچچە قېتىم مۇھاكىمە قىلىشقا توغرا كەلدى؛ كىشىنى جەلپ قىلىدىغان تەشۋىقات سىنى ئىشلەش ئۈچۈن، ئوپېراتور 40 سېلسىيە گرادۇسلۇق يۇقىرى تېمپېراتۇرىغا قارىماي 20 كىلومېتىر يولدا بېرىپ كەلدى؛ سۈپەتلىك ماركا ئېففېكتىنى شەكىللەندۈرۈش ئۈچۈن، ئىجادىي ھالدا بىر دېھقاننىڭ ئوبرازىنى مەھسۇلات تاۋار ماركىسى قىلىپ ياراتتى… ھەربىر كىشىنىڭ جان ـ دىل ۋە بار كۈچى بىلەن تىرىشىشى نەتىجىسىدە، ئەڭ ئاخىرقى نەتىجە تور دۇكىنىنىڭ زاكازلىرىدا ئەكس ئەتتى.

كەنتتىكى ھەرە باقىدىغان دېھقان مامۇت ھاشىمنىڭ بۇلتۇر 7 ـ ئايدا «قەشقەردە ئارزۇنى ئىشقا ئاشۇرۇش» تاۋباۋ دۇكىنى تىجارەت باشلىغان چاغدىكى ئەھۋال ھېلىھەم ئېسىدە: «ھەسەل تورغا چىققان دەسلەپكى ئىككى كۈندە، مەن 20دىن ئارتۇق زاكاز تاپشۇرۇۋالدىم، جەمئىي سېتىلىش مىقدارى 160 كىلوگىرامغا يېتىپ، بىراقلا 5000 يۈەندىن ئارتۇق كىرىم قىلدىم.» بۈگۈنكى كۈندە، ئۇنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان «ھاشىم» يەرلىك ھەسلى كەنتتىكى چولپان مەھسۇلاتقا ئايلىنىپ، دۆلەت ئىچىدىكى نۇرغۇن جايغا سېتىلدى.

كاپالەت، ئومۇمىيۈزلۈك ھەم ئالدىن بولدى

ئەگەر ئېلېكترونلۇق سودىنى يۈك ئاپتوموبىلغا ئوخشىتىپ، تاۋارنى تېخىمۇ تېز توشۇيدۇ دەپ قارىساق، ئۇنداقتا تېز يەتكۈزۈش ئەشيا ئوبوروتى تاشيولغا ئوخشايدۇ، ئېلېكترونلۇق سودىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشتا كەم بولسا بولمايدىغان ۋاستە ھېسابلىنىدۇ. قۇمۇشئېرىق كەنتى ئۈچۈن ئېيتقاندا، ئېلېكترونلۇق سودىنى ياخشى قىلىشنى ئويلىسا، تېز يەتكۈزۈش ئەشيا ئوبوروتى ئەگىپ ئۆتۈپ كەتكىلى بولمايدىغان ئاچقۇچلۇق سۆز ھېسابلىنىدۇ.

ئەمما، ئېلېكترونلۇق سودىنىڭ تەرەققىياتى نىسبەتەن ئارقىدا قالغان بولۇپ، قۇمۇشئېرىق كەنتىگە ئۆزاقتىن بۇيان تېز يەتكۈزۈش ئەشيا ئوبوروت كارخانىلىرى كىرىپ ئورۇنلاشمىغان، كەنت ئاھالىلىرى ئامالسىز نۇرغۇن ۋاقىت سەرپ قىلىپ ناھىيە بازىرىغا بېرىپ تېز يوللانما پوسۇلكىسىنى ئەۋەتىدۇ، تاپشۇرۇۋالىدۇ، ئىنتايىن قولايسىز ئىدى. «بىر پوسۇلكا ئۈچۈن، بېرىپ كېلىشكە 80 كىلومېتىر يول يۈرىمىز، يېرىم كۈن ۋاقتىمىز كېتىدۇ، بەكمۇ ئەرزىمەيدۇ» دېدى زىيارەت جەريانىدا بىر كەنت ئاھالىسى.

بۇ قىيىن مەسىلىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن، خىزمەت ئەترىتى ناھىيەدىكى نۇرغۇن تېز يەتكۈزۈش شىركەتلىرى بىلەن ئۆزلۈكسىز ماسلاشتۇرۇش سۆھبىتى ئۆتكۈزۈپ، كەنتتە تېز يەتكۈزۈش نۇقتىسى تەسىس قىلىشنى ئۈمىد قىلدى. قايتا ـ قايتا پىكىر ئالماشتۇرۇش ئارقىلىق، ئاخىر جۇڭتۇڭ تېز يەتكۈزۈش شىركىتى بىلەن كېلىشىم ھاسىل قىلدى، كەنت ئاھالىسى نۇرمەمەت تۇرسۇن بۇنىڭدىن تۇنجى نەپ ئالغۇچى بولۇپ قالدى.

10 ـ ئاينىڭ 23 ـ كۈنى، نۇرمەمەت ئاچقان جۇڭتۇڭ تېز يەتكۈزۈش تىجارەت بۆلۈمىدە، كىشىلەر پات ـ پات كېلىپ مال ئېلىپ كېتەتتى، ئانچە چوڭ بولمىغان ئۆيدىكى مال جازىسىغا تېز يوللانما قاپلىرى ۋە سولياۋ خالتىلار لىق تىزىلغانىدى.

«بۇلتۇر 4 ـ ئايدا، تىجارەت بۆلۈمى رەسمىي تىجارەت باشلىدى، ناھايىتى تېزلا ئاۋاتلىشىپ كەتتى.» نۇرمەمەت مۇنداق دېدى: «ھەر كۈنى چۈشتىن كېيىن سائەت 5لەر ئەتراپىدا، مەن ئاپتوموبىل ھەيدەپ ناھىيە بازىرىغا بېرىپ، يېزىمىزدىكىلەرنىڭ پوسۇلكىلىرىنى ئېلىپ كېلىمەن. كەنت ئاھالىلىرى بازار ئايلانغاندا ياكى دېھقانچىلىق ئىشلىرىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، توكسىكلىتلىق كېلىپ ئېلىپ كېتىدۇ، كەنت ئاھالىلىرىنىڭ ۋاقتىنى تېجەپلا قالماي، يەنە يول خىراجىتىنىمۇ تېجەپ بەردىم».

سودىسى بەك روناق تاپقاچقا، ئۇنىڭ ئۈستىگە ۋاقىت چىقىرىپ ناھىيە بازىرىغا بېرىپ مال ئالىدىغان بولغاچقا، نۇرمەمەت ھەققەتەن بەك ئالدىراش بولۇپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن، قۇمۇشئېرىق يېزىسى يۇقارقى لاڭقاللىق كەنتىدىكى نامرات ئائىلە مەغپىرەت كامىل تىجارەت بۆلۈمىنىڭ خىزمەتچىسى بولدى. «ھازىر مەن تېخى پراكتىكا باسقۇچىدا، كېلەر ئايدا رەسمىيلەشكەندىن كېيىن مائاش ۋە مۇكاپات ئالالايمەن، مەن بۇ خىزمەتنى ناھايىتى ياخشى كۆرىمەن، كەلگۈسىدە ئۆزىمىزنىڭ كەنتىگە قايتىپ مۇشۇنداق مۇلازىمەت تور نۇقتىسى ئېچىشنى ئويلىشىۋاتىمەن».

بۈگۈنكى كۈندە، نۇرمەمەتنىڭ تىجارەت بۆلۈمى ھەر كۈنى 60 ـ 50 تېز يوللانما پوسۇلكىسى تاپشۇرۇۋالىدۇ، ھەربىر پوسۇلكىغا ئۈچ يۈەن باھا بويىچە ھەق ئالسا، بىر ئايلىق ساپ كىرىمى 6000 ـ 5000 يۈەنگە يېتىدۇ. «ئېلېكترونلۇق سودىنىڭ شۇنچە ياخشى تەرەققىي قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، مەن تېخنىكىنى ياخشى ئۆگىنىپ، ئۆزۈمۇ بىر تور دۇكىنى ئاچماقچى بولۇۋاتىمەن» دېدى نۇرمەمەت.

زېھنىي قۇۋۋىتى، ئويى بار بۇ ياشلارنى كەنت روھىي جەھەتتىن رىغبەتلەندۈرۈپلا قالماي، تېخىمۇ مۇھىمى ھەرىكەت جەھەتتە قوللىدى.

10 ـ ئاينىڭ 24 ـ كۈنى سائەت 22دە، قۇمۇشئېرىق كەنتىدىكى كەچلىك كۇرستا، ئابدۇقېيۇم 30دىن ئارتۇق كەنت ئاھالىسىنى ئېلېكترونلۇق سودا بىلىملىرى، ماھارىتى بويىچە ئەستايىدىل تەربىيەلەۋاتاتتى. ئۇ پات ـ پات توختاپ، كەنت ئاھالىلىرىدىن سوئالى بار ـ يوقلۇقىنى سورايتتى، بۇ ۋاقىتتا نۇرغۇن كەنت ئاھالىسىنىڭ قول كۆتۈرۈپ سوئال سورىغانلىقىنى ھەم ئابدۇقېيۇمنىڭ جاۋابىنى ئەستايىدىل خاتىرىلەۋاتقانلىقىنى كۆرگىلى بولاتتى.

گۇاڭدۇڭ يىنىك سانائەت كەسپىي تېخنىكا شۆيۈەنى تەشكىللىگەن يازلىق تەتىللىك ئالماشتۇرۇش ئەمەلىيىتى ۋە ئادەتتىكى چاغلاردىكى توردا پىكىر ئالماشتۇرۇش يېتەكچىلىكى، شۇنداقلا شۇ لىن ئىلگىرى ـ كېيىن بولۇپ ئاپتونوم رايوندىن تەكلىپ قىلغان 20دىن ئارتۇق مۇتەخەسسىس، ئالىمنىڭ نەق مەيداندا ئۆگىتىشى نەتىجىسىدە، قۇمۇشئېرىق كەنتىدىكى بارغانسېرى كۆپ كەنت ئاھالىسى ئېلېكترونلۇق سودا بىلەن تونۇشۇپ، ئېلېكترونلۇق سودىغا كۆنۈپ، ئېلېكترونلۇق سودىنى ياخشى كۆرۈپ قالدى ھەم پائال تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئېلېكترونلۇق سودا ئارقىلىق ئۆزىنىڭ نامراتلىقتىن قۇتۇلۇپ بېيىش يولى ئۈستىدە ئىزدەندى.

تەرەققىيات، مۇقىم ھەم خۇشاللىنارلىق بولدى

قۇمۇشئېرىق كەنتىنىڭ ئېلېكترونلۇق سودا تەرەققىياتى تىلغا ئېلىنغاندا، شۇ لىن دائىم «ياخشى تاماق كېچىكىپ تارتىلسىمۇ ئېشىپ قالماس» دېگەن تەمسىلگە ئوخشىتىشنى ياخشى كۆرىدۇ. «بۇ يولنى بولىدىكەن دەپ قارىساقلا، كېچىكىپ قالساقمۇ، ئاسىراق ماڭساقمۇ ھېچقىسى يوق، ئەڭ ئاخىرىدا بەلگىلەنگەن نىشانغا يېتەلەيمىز».

دەل بۇ خىل تەرەققىيات تەپەككۇرىنىڭ يېتەكچىلىكىدە، قۇمۇشئېرىق كەنتى ئاساسىي خىزمەتنى يېتەرلىك ئىشلىدى، بۇ «ئىنتىك پالتا ئوتۇن چىنى ھارغۇزمايدۇ» دېگەننى مەقسەت قىلغان.

مۇخبىرلارنىڭ ئىگىلىشىچە، ئېلېكترونلۇق سودىنىڭ تەرەققىياتىنى مۇقىم كەسىپ تىرىكىگە ئىگە قىلىش ئۈچۈن، يېزىلىق پارتكومنىڭ قوللىشى بىلەن، كەنت بازارغا تۇتىشىدىغان يولنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى 3000 كۋادرات مېتىردىن ئارتۇق دۇكاننىڭ ھەممىسنى ئىجارىگە ئېلىپ، ھەرقايسى كەنتلەرگە تارقالغان ياغاچ جابدۇق، كىيىم ـ كېچەك، كەشتە، چالغۇ قاتارلىق ئەنئەنىۋى قول ھۈنەرۋەنچىلىكنى بىر يەرگە توپلاپ، لايىھەلەش، ئىشلەپچىقىرىش، مەھسۇلات زاكاز قىلىش، سېتىش مۇلازىمىتى بىر گەۋدە قىلىنغان ئۆزگىچە كەسىپ رايونى بەرپا قىلىدىكەن.

شۇنىڭ بىلەن بىللە، خىزمەت ئەترىتى يەنە نامراتلارنى يۆلەش سىياسىتىدىن تولۇق پايدىلىنىپ، يۆلەش سالمىقىنى ئاشۇرۇپ، شەرتكە ئۇيغۇن كېلىدىغان ئىگىلىك تىكلىگەن ياشلارغا كېپىللىك قەرز پۇلى ھەم ئۆسۈم ياردىمى بېرىپ، ئېلېكترونلۇق سودا ئارقىلىق ئىگىلىك تىكلەشنى كىرېدىت جەھەتتىن قوللاش سالمىقىنى ئاشۇرۇپ، تېخىمۇ كۆپ كەنت ئاھالىسىنىڭ ئېلېكترونلۇق سودا ئارقىلىق ئىگىلىك تىكلىشى، ئىشقا ئورۇنلىشىشىغا ئىلھام بەردى. نۆۋەتتە، كەنت پارتىيە ياچېيكىسى سەككىز ياشنى ئېلېكترونلۇق سودا ئارقىلىق ئىگىلىك تىكلەش جەھەتتە يۆلىدى، ھەربىرەيلەننىڭ يىللىق كىرىمى ئوتتۇرا ھېساب بىلەن 25 مىڭ يۈەن ئاشتى.

بۈگۈنكى كۈندە، 25 ھەمكارلىق كوپېراتىپى ئېلېكترونلۇق سودا سۇپىسى مۇلازىمەت كېلىشىمى ئىمزالىدى، يۇرتىغا قايتقان 51 نەپەر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ۋە يېزىدىكى مۇنەۋۋەر ياش ئېلېكترونلۇق سودا سۇپىسىنىڭ توردا تىجارەت قىلىش ـ سېتىش تېخنىكىسىنى ئۆگىنىشكە تىزىملاتتى، 24 نامرات ئائىلە ئېلېكترونلۇق سودا سۇپىسى مۇلازىمىتىدىن ھەقسىز بەھرىمەن بولدى، ئېلېكترونلۇق سودا نامرات رايوننىڭ قان ئىشلىشىدىكى ئەڭ ئۈنۈملۈك مېخانىزمنىڭ بىرىگە ئايلاندى.

تېخىمۇ كەڭ دائىرىدىن قارىغاندا، ئېلېكترونلۇق سودا ئېلىپ كەلگەن خۇشاللىنارلىق ئۆزگىرىشلەرمۇ ئۈن ـ تىنسىز بارلىققا كەلدى.

10 ـ ئاينىڭ 25 ـ كۈنى چۈشتە، كەنت كادىرى ئايىمگۈل ئەخمەت ئارام ئالمىدى، ئۇ يان تېلېفونىدا مەشغۇلات قىلىپ، ئۆيىگە بىر يۈرۈش دورا ـ دەرمەك قۇتىسى ئالماقچى بولدى. ئۇ شىنجاڭ داشۆنى پۈتكۈزگەن بولۇپ، تورغا چىققىلى ئۇزاق يىل بولغانىدى، ئۇنىڭ يېتەكچىلىكىدە، ئۆيدىكىلەرمۇ توردىن نەرسە ـ كېرەك سېتىۋېلىشنى ياخشى كۆرۈپ قالدى، ئۆيدىكى نۇرغۇن تۇرمۇش بۇيۇمى جاي ـ جايلاردىن پوچتا ئارقىلىق ئەۋەتىلگەن. «توردا سېتىۋالغان مالنىڭ ھەم سۈپىتى ياخشى، ھەم باھاسى ئەرزان، ھازىر يەنە كەنتكە ئەكېلىپ بېرىدۇ، بازارغا قاتراشنىڭ ھاجىتى قالمىدى».

ئايىمگۈلنىڭ قارىشىچە، سۈپىتى ياخشى، باھاسى ئەرزان بولۇش توردا مال سېتىۋېلىشنىڭ نۇرغۇن پايدىلىق تەرەپلىرىنىڭ بىر تەرىپىلا ئىكەن. ئۇ ئۈچىسىدىكى كىيىمنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «ئىشتاندىن باشقا، ئۇستىبېشىمدىكى ھەممە نەرسىنى توردىن سېتىۋالغان، توردا تاللاش ئىمكانىيىتى تېخىمۇ كۆپ، ماسلاشتۇرسا تېخىمۇ چىرايلىق كۆرۈنىدۇ» دېدى.

شىنجاڭدا، قەشقەردە، يېزىلاردا، نىسبەتەن خىلۋەت، بىكىنمە مۇھىت بىر تال تور سىمى، بىر ئېكران ۋە بىر ئۈچ چاقلىق توكسىكلىت تەرىپىدىن بۇزۇلۇپ تاشلىنىۋاتىدۇ.

بۇ تور سىمىنى بويلاپ، نامرات ئاممىنا نامراتلىقتىن قۇتۇلۇپ بېيىش ئۇسۇلىنى تاپتى؛ بۇ تور سىمىنى بويلاپ، قۇمۇشئېرىق كەنتى چوڭ بازارغا تۇتىشىدىغان يولنى تاپتى؛ بۇ تور سىمىنى بويلاپ، ھەربىر كىشى ئۈچۈر دەۋرىنىڭ كىرىش ئېغىزى ۋە زامانىۋى تۇرمۇشنىڭ چوڭ دەرۋازىسىنى تاپتى.

ئېلېكترونلۇق سودىنىڭ رەسىم قەلىمى نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۆتكىلىگە ھۇجۇم قىلىشنىڭ ھەل قىلغۇچ جەڭ قىلىپ ھەل قىلغۇچ غەلىبە قىلىش باسقۇچىدىكى يۈگىمە رەسىمدە مۇقەررەر قويۇق رەڭدار ئىز قالدۇرىدۇ.

(بېشى 1 ـ بەتتە)

قۇمۇشئېرىق كەنتىدە، مەيلى ئېلېكترونلۇق سودىغا تايىنىپ يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى ۋە قول ھۈنەر بۇيۇملىرىنى ساتىدىغان ئەنئەنىۋى دېھقانلار بولسۇن، ياكى تېز يوللانما، ئەشيا ئوبوروتى تەرەققىياتىنىڭ تۈرتكىسىدە نامراتلىقتىن قۇتۇلۇپ كىرىمىنى ئاشۇرغان ياشلار بولسۇن، ياكى توردا سېتىۋېلىشنىڭ سۈپىتى ئەلا، باھاسى ئەرزان بولۇشتەك ئارتۇقچىلىقىنى كۆرۈپ يەتكەن كەنت ئاھالىلىرى بولسۇن، ئۇلارنىڭ ئىقتىسادىي مەنپەئەتىنىڭ تۈرتكىسىدىكى تەشەببۇسكار تاللىشى «نامراتلارنى يۆلەشتە جەزمەن ئەقىل جەھەتتە يۆلەش»نىڭ ئەينەن كارتىنىسى ھېسابلىنىدۇ.

جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ناھايىتى نۇرغۇن نىسپىي قالاق جايلارغا قارىتا ئېيتقاندا، ئېلېكترونلۇق سودىنىڭ تەرەققىياتى تېخى ئەمدىلا باشلانغان بولسىمۇ، بىراق نامراتلارنى يۆلەش ئۆتكىلىگە ھۇجۇم قىلىش خىزمىتىدە غايەت زور تەسىر پەيدا قىلدى. شۇنى تەسەۋۋۇر قىلىشقا بولىدۇكى، ئۇل ئەسلىھەنىڭ ئۆزلۈكسىز مۇكەممەللىشىشى، ئېلېكترونلۇق سودىنى قوللىنىش ساھەسىنىڭ ئۆزلۈكسىز كېڭىيىشى، ئاممىنىڭ قوبۇل قىلىش دەرىجىسىنىڭ ئۆزلۈكسىز ئۆسۈشىگە ئەگىشىپ، بارغانسېرى كۆپ كىشى ئېلېكترونلۇق سودا كەسپىنىڭ تەرەققىياتىغا ئاتلىنىپ، نامراتلارنى يۆلەش ئۆتكىلىگە ھۇجۇم قىلىشقا تۈرتكە بولىدىغان مۇھىم كۈچكە ئايلىنىدۇ.

(بېشى 1 ـ بەتتە)

«بەشنى بىر گەۋدە قىلىش» ئومۇمىي ئورۇنلاشتۇرمىسىنى بىرتۇتاش پىلانلاپ ئالغا سىلجىتىش ۋە «تۆت ئومۇمىيۈزلۈك» ئىستراتېگىيەلىك ئورۇنلاشتۇرمىسىنى ماس ئالغا سىلجىتىشنى زىچ چۆرىدەپ، بىلىم مۇلۇك ھوقۇقىنى قوغدىغانلىق يېڭىلىق يارىتىشنى قوغدىغانلىق دېگەن ئىدىيەنى مۇستەھكەم تۇرغۇزۇپ، قاتتىق قوغداش، بىرتۇتاش پىلانلاپ ماسلاشتۇرۇش، مۇھىم نۇقتىدا بۆسۈش ھاسىل قىلىش، باراۋەر قوغداشتا چىڭ تۇرۇپ، بىلىم مۇلۇك ھوقۇقىنى قوغداش سىستېمىسىنى ئۆزلۈكسىز ئىسلاھ قىلىپ، مۇكەممەللەشتۈرۈپ، قانۇن، مەمۇرىيەت، ئىقتىساد، تېخنىكا، جەمئىيەت ئىدارە قىلىش ۋاستىسىدىن ئۇنۇۋېرسال پايدىلىنىپ قوغداشنى يەنىمۇ كۈچەيتىپ، قوغداش ئىقتىدارى ۋە سەۋىيەسىنىڭ ئومۇمىيۈزلۈك ئۆسۈشىنى ئىلگىرى سۈرۈش كېرەك. 2022 ـ يىلغا بارغاندا، ھوقۇققا چېقىلىش ئاسان يۈزبېرىش، كۆپ يۈزبېرىش ھادىسىسىنى ئۈنۈملۈك تىزگىنلەپ، ھوقۇق ئىگىسى ھوقۇقىنى قوغداشتا «دەلىل ـ ئىسپات كۆرسىتىشى قىيىن بولۇش، دەۋرىيلىكى ئۇزاق بولۇش، تەننەرخى يۇقىرى بولۇش، تۆلەم تۆۋەن بولۇش» ۋەزىيىتىنىڭ كۆرۈنەرلىك ياخشىلىنىشىنى تىرىشىپ قولغا كەلتۈرۈش كېرەك. 2025 ـ يىلغا بارغاندا، بىلىم مۇلۇك ھوقۇقىنى قوغداشنىڭ جەمئىيەت رازى بولۇش دەرىجىسىنى بىرقەدەر يۇقىرى سەۋىيەگە يەتكۈزۈپ ھەم ئۇنى ساقلاپ، قوغداش ئىقتىدارىنى ئۈنۈملۈك ئۆستۈرۈپ، قوغداش سىستېمىسىنى تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۈرۈپ، بىلىمنىڭ قىممىتىگە ھۆرمەت قىلىدىغان تىجارەت ـ سودا مۇھىتىنى تېخىمۇ ئەلالاشتۇرۇپ، بىلىم مۇلۇك ھوقۇقى تۈزۈمىنىڭ يېڭىلىق يارىتىشقا ئىلھام بېرىشتىكى ئاساسىي كاپالەتلىك رولىنى تېخىمۇ ئۈنۈملۈك جارى قىلدۇرۇش كېرەك.

«پىكىر»دە يەنە «تۈزۈم چەكلىمىسىنى يەنىمۇ كۈچەيتىپ، بىلىم مۇلۇك ھوقۇقىنى قاتتىق قوغداش سىياسەت يۆنىلىشىنى ئورنىتىش» «جەمئىيەت نازارەت قىلىپ ئورتاق تۈزەشنى كۈچەيتىپ، بىلىم مۇلۇك ھوقۇقىنى كەڭ كۆلەمدە قوغداش خىزمەت ۋەزىيىتىنى بەرپا قىلىش» «ھەمكارلىشىش، جىپسىلاشتۇرۇش مېخانىزمنى ئەلالاشتۇرۇپ، بىلىم مۇلۇك ھوقۇقىنى تېز قوغداش ئاچقۇچلۇق ھالقىسىدا بۆسۈش ھاسىل قىلىش» «چەتكە چېتىشلىق ئالاقە مېخانىزمنى تاكامۇللاشتۇرۇپ، بىلىم مۇلۇك ھوقۇقىنى باراۋەر قوغداش ئەۋزەل مۇھىتى يارىتىش» «ئۇل شارائىت قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، بىلىم مۇلۇك ھوقۇقىنى قوغداش خىزمىتىگە كۈچلۈك تىرەك بولۇش» «تەشكىللەپ يولغا قويۇش سالمىقىنى ئاشۇرۇپ، خىزمەت ۋەزىپىلىرىنىڭ ئەمەلىيلىشىشىگە ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلىش» قاتارلىقلار توغرىسىدا كونكرېت ئورۇنلاشتۇرما قىلىندى.

(بېشى 1 ـ بەتتە)

باش تېما تەربىيەسىدە، بورتالا ئوبلاستلىق پارتكوم ۋە ھۆكۈمەت ھەمدە ھەرقايسى تارماقلار 2019 ـ يىللىق پۈتۈن ئوبلاستنىڭ نازارەت قىلىش ـ تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈپ باھالاش يىللىق پىلانىنى نازارەت قىلىش ـ باشقۇرۇشنى كۈچەيتىپ، نازارەت قىلىش ـ تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈپ باھالاشنى تەستىقلاشقا يوللاش تۈزۈمىنى تاكامۇللاشتۇرۇپ، مۇكەممەللەشتۈرۈپ، يىللىق پىلانغا كىرگۈزۈلمىگەن نازارەت قىلىش ـ تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈپ باھالاش ئىشلىرىنى تەشكىللەش، قانات يايدۇرۇشنى قاتتىق چەكلەپ، خىزمەت گىرەلەشكەن، كەسىپ تەكرارلانغان نازارەت قىلىش ـ تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈپ باھالاش ئىشلىرىنى تەرتىپكە سېلىپ، قىلپلاشتۇرۇپ، تۈرلۈك نازارەت قىلىش ـ تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈش، تەكشۈرۈپ باھالاش ئىشلىرىدىن جەمئىي 179نى رەتكە سېلىپ، 88نى ئېنىقلىدى، 78نى بىرلەشتۈردى، 13نى ساقلاپ قالدى، جەمئىي 93%نى ئىخچاملاپ ئازايتتى.

قانداق قىلغاندا ھەم ئاساسىي قاتلامنىڭ يۈكىنى يېنىكلەتكىلى، ھەم ئاساسىي قاتلامنىڭ خىزمەت ئۈنۈمىنى ئۆستۈرگىلى بولىدۇ؟ بورتالا ئوبلاستى ئىنچىكە نۇقتىلاردىن كۆزلەپ، كىچىك ئىشلاردىن قول سېلىپ، كادىرلارنى خىزمەت ئۇسۇلىنى ياخشىلاشقا ئىلھاملاندۇرۇپ، مەسئۇلىيەتنى زىممىگە ئېلىپ نەتىجە يارىتىشقا رىغبەتلەندۇردى.

«بىز كەنت دەرىجىلىك تەشكىلاتلار ئۈستىگە ئالغان ئىش خاراكتېرلىك خىزمەتلەرنى ئومۇمىيۈزلۈك ئېنىقلاپ، تەرتىپكە سېلىپ، كەنت ـ گۇرۇپپىلار ئۈستىگە ئالغان پارتىيە قۇرۇلۇشى، ئىقتىساد، خەلق تۇرمۇشى، ئۇنىۋېرسال تۈزەش قاتارلىق تۈرلۈك ئىشلارنى رەتلەپ، ئايدىڭلاشتۇرۇپ، كەنت دەرىجىلىك تەشكىلاتلارنىڭ ۋەزىپە ـ مەسئۇلىيەت ئىش تىزىملىكىنى تۈزۈپ، تىزىملىككە قاتتىق سىلىشتۇرۇپ خىزمەتلەرنى تەشكىللەپ قانات يايدۇرۇپ، ئاساسىي قاتلامغا بەلگىلىمىدىن سىرت ۋەزىپىلەرنى قاتلامىمۇقاتلام سىلىق سىلىشنىڭ، دائىرىنىڭ سىرتىدىكى مەزمۇنلارنى يوللاشنىڭ قەتئىي ئالدىنى ئالدۇق.» لى ۋېيخۇڭ مۇنداق دېدى: بورتالا ئوبلاستى پۈتۈن ئوبلاست دائىرىسىدە تۈرلۈك بەرپا قىلىش پائالىيىتىنى قېلىپلاشتۇرۇپ، يۇقىرى دەرىجىلىك قانۇن ـ نىزامغا ئاساسەن قانات يايدۇرغان بەرپا قىلىش پائالىيەتلىرىدىن باشقا، تۈرلۈك بەرپا قىلىش پائالىيەتلىرىنى بىردەك ئەمەلدىن قالدۇردى؛ كەنت دەرىجىلىك تەشكىلاتلارنىڭ ئارخىپ مۇندەرىجىسىنى قېلىپلاشتۇرۇپ، ئاساسىي قاتلامدىكى تۈرلۈك ئارخىپ ماتېرىياللىرى ۋە ئىستاتىستىكا مەلۇمات جەدۋەللىرىنى ئېنىقلىدى، قېلىپلاشتۇردى. نۆۋەتتە، بورتالا ئوبلاستى تۈرلۈك مەلۇمات جەدۋىلىنى 85% ئىخچاملاپ ئازايتىدۇ.

بورتالا ئوبلاستلىق پارتكوم شەكىلۋازلىقتىكى گەۋدىلىك مەسىلىلەرگە قارىتا مەخسۇس تۈزەشنى قانات يايدۇرۇپ، ئاساسىي قاتلامدىكى پارتىيە ئەزالىرى ـ كادىرلارنى تېخىمۇ كۆپ زېھنىنى خەلق ئۈچۈن ئەمەلىي ئىش قىلىپ بېرىشكە قارىتىدىغان قىلدى. ئارشاڭ ناھىيەسى ئاڭگىلىك بازىرىنىڭ مۇئاۋىن بازار باشلىقى جاڭ يەنخۇڭ مۇنداق دېدى: «مەخسۇس تۈزەش قانات يايدۇرۇلغاندىن بۇيان، ئاساسىي قاتلام كادىرلىرىنىڭ يۈكى كۆرۈنەرلىك يېنىكلىدى. ھازىر، بىز تېخىمۇ كۆپ ۋاقىت چىقىرىپ ئائىلىگە كىرىپ زىيارەت قىلىپ، ئاممىنىڭ ئەمەلىي قىيىنچىلىقىنى ھەل قىلىشقا ياردەم بېرەلەيدىغان بولدۇق».